

SOCIALA INSATSGRUPPER – VAD ÄR DET?

Innehåll

1 Inledning	3
2 Förutsättningar för arbetsmetoden	4
2.1 Ansvarsfördelning	4
2.2 Information till socialtjänsten	4
2.3 Sociala insatsgrupper i förhållande till den vanliga verksamheten	4
2.4 Organisation	4
2.5 Uppföljning	5
3 Att arbeta i en social insatsgrupp	6
3.1 Samtycke för informationsutbyte	6
3.2 Urval av unga som ska ingå i en social insatsgrupp	6
3.3 Individuell åtgärdsplan	6
3.4 Det löpande arbetet	7
3.5 Avslutande av social insatsgrupp	7
4 Dokumentation och utvärdering	8
5 Lots	9
Bilaga 1	11
14 kap. socialtjänstlag (2001:453)	11

1 Inledning

Arbetet i sociala insatsgrupper avser samverkan kring en ung person där socialtjänsten ansvarar för att andra myndigheter och aktörer görs delaktiga utifrån den unges behov. Det arbete och de insatser som görs för den unge ska ske inom ramen för de medverkandes ordinarie verksamhet. Föreliggande dokument beskriver arbetsmetoden, där vissa delar utformas utifrån lokala förutsättningar. I delar beskrivs hur arbetet ska genomföras för att arbetet ska anses vara i enlighet med arbetsmetoden sociala insatsgrupper. Dokumentet är inte att anse som en föreskrift.

I arbetet med sociala insatsgrupper finns inte någon åldersbegränsning men arbetsmetoden ska användas för ungdomar och unga vuxna som begår brott. Det överlämnas åt de lokala sociala insatsgrupperna att besluta om ungdomar och unga vuxna som definieras som avhoppare kan ingå i arbetet. Det är viktigt att ha rutiner för att hjälpa och stödja dem som vill lämna en kriminell livsstil. Om det visar sig att detta arbete kan utföras inom ramen för sociala insatsgrupper anses arbetsmetoden som tillämplig.

Arbetsmetoden sociala insatsgrupper utgår från samverkan på individnivå med regelbundna möten där alla berörda myndigheters representanter och individen deltar, under socialtjänstens ledning. Allt arbete kring den unge ska dokumenteras i en individuell åtgärdsplan. I den individuella åtgärdsplanen framgår hur samtliga berörda myndigheter och aktörer ska bidra med sin verksamhet utifrån den unges behov. Socialtjänsten ansvarar för att det löpande sker uppföljning av att alla aktörer genomför de åtgärder de har åtagit sig att göra.

Varje myndighet är ansvarig för att reglerna kring den egna sekretessen följs.

Här kan du läsa mer:

www.polisen.se/sig

Samverkan i sociala insatsgrupper – vägledning för lokalt arbete i syfte att motverka en kriminell livsstil bland unga.

www.socialstyrelsen.se/publikationer2012/2012-12-4

2 Förutsättningar för arbetsmetoden

2.1 Ansvarsfördelning

Arbetet i den sociala insatsgruppen sker under ledning av socialtjänsten. Detta innebär att socialtjänsten ansvarar för att:

- ◆ välja ut vilka unga som ska ingå i de sociala insatsgrupperna,
- ◆ knyta berörda myndigheter, aktörer och organisationer till arbetet,
- ◆ sätta samman individuella åtgärdsplanerna och följa upp att åtaganden i dessa genomförs.
- ◆ I de fall det är nödvändigt för att kunna besluta om arbetsmetoden är lämplig, göra strukturerade bedömningar av de aktuella ungdomarna, t.ex. i enlighet med SAVRY (Structured Assessment of Violence Risk in Youth) eller ESTER. Dessa bedömningar kan också ligga till grund för bedömning av vilka insatser som är lämpliga i det fortsatta arbetet.
- ◆ Ta kontakt med den aktuella ungdomen (om den unge fyllt 18 år) och dennes vårdnadshavare (om den unge är under 18 år) för att motivera dem att lämna samtycke till informationsutbyte.
- ◆ Regelbundet kalla till individmöten.
- ◆ Sätta ihop dagordning till individmöten.
- ◆ Se till att representanter för berörda myndigheter och aktörer blir kallade till möten.
- ◆ Föra minnesanteckningar över möten.
- ◆ Ta fram underlag och sätta ihop utkast till de individuella åtgärdsplanerna, i samverkan med den unge, dennes vårdnadshavare och andra berörda aktörer/myndigheter.
- ◆ Genomföra de åtgärder som beslutats i de individuella åtgärdsplanerna, där socialtjänsten utpekats som ansvarig.

Andra deltagande myndigheter och aktörer ska:

- ◆ Delta i de möten socialtjänsten kallar till inom ramen för sociala insatsgrupper.
- ◆ Vid individmöten ge sin bild av individen och dennes beteende.
- ◆ Genomföra de åtgärder som beslutats i de individuella åtgärdsplanerna, där de utpekats som ansvarig.
- ◆ I de fall det är lämpligt, och efter att ha stämt av med

socialtjänsten, kontakta aktuella ungdomar (om den unge fyllt 18 år) och dennes vårdnadshavare (om den unge är under 18 år) för att motivera dem att lämna samtycke till informationsutbyte.

2.2 Information till socialtjänsten

Polisen, skolan och andra myndigheter kan föreslå individer som är lämpliga för arbetsmetoden genom att notera det på anmälningar till socialnämnden jämlikt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen¹ (SoL 14-anmälningar). Polisen kan även föreslå individer i samband med att information förs över till socialtjänsten i enlighet med 6 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.

Myndigheters vanliga rutiner för SoL 14-anmälningar påverkas inte av arbetet med sociala insatsgrupper. Anmälningar skrivs som vanligt både avseende ungdomar som är del i sociala insatsgrupper och andra barn och ungdomar under 18 år.

2.3 Sociala insatsgrupper i förhållande till den vanliga verksamheten

Skillnaden på verksamheten i de sociala insatsgrupperna jämfört med annan verksamhet kring en ung person är att samverkan kan ske mer strukturerat eftersom de inblandade myndigheterna och aktörerna har samma information. Detta ökar förutsättningarna för att rätt myndighet gör rätt sak och att det sker i rätt ordning. För de ungdomar som inte ingår i en social insatsgrupp ska respektive myndighets verksamhet genomföras på sedvanligt sätt och med sedvanlig samverkan.

2.4 Organisation

Områdena i pilotverksamheten med sociala insatsgrupper organiserade sig på olika sätt. De flesta inrättade tre nivåer. Ett sådant upplägg beskrivs nedan. Anledningen till att en bestämd organisation inte förespråkas är vikten av lokal

¹ Se bilaga 1.

anpassning. I många fall finns redan viss samverkan inom kommunen och det är viktigt att arbetsmetoden sociala insatsgrupper då kan inlemmas på lämpligt sätt i den.

Övergripande ansvar – Styrgrupp

Ska bestå av representanter för de deltagande myndigheterna och aktörerna och ansvara för strategier och resurser avseende arbete med sociala insatsgrupper.

Samordnande ansvar – Beredningsgrupp/ Arbetsgrupp

En samordnande och utförande funktion med representanter från socialtjänsten, Polisen och skolan. Utifrån lokala förutsättningar kan det finnas andra aktörer som också bör ingå i denna grupp, t.ex. fritidsverksamhet, Arbetsförmedling m.fl. Här bereds ärenden inför beslut om deltagande i en social insatsgrupp. Detta gäller både ärenden med samtycken och oidentifierade ärenden.

Lämpliga deltagare i denna grupp är:

- ◆ Enhetschef socialtjänsten (eller 1:e socialsekreterare)
- ◆ Chef från Polisen (med beslutsmandat)
- ◆ Person/er med övergripande insyn i kommunens grund- och gymnasieskolor, alternativt rektor
- ◆ Enhetschef fritidsförvaltning

Individansvar – social insatsgrupp

Till varje individärende bör det knytas personer med tillräckligt mycket information om individen. Representanterna i denna grupp arbetar utifrån beslutad åtgärdsplan med insatser för den unge.

Lämpliga deltagare med individkunskap kan vara:

- ◆ Socialsekreterare som handlägger den unges ärende
- ◆ Ungdomspolis/områdespolis/polis som känner den unge
- ◆ Fritidsledare som känner den unge
- ◆ Rektor eller lärare från den unges skola
- ◆ Kurator som den unge har kontakt med
- ◆ Personal från behandlingshem

Andra deltagare

När det gäller andra deltagare såsom fotbollstränare, släktingar och liknande är det viktigt att utgå ifrån individens önskemål. Det är socialtjänsten som bedömer om en föreslagen deltagare är lämplig som deltagare.

2.5 Uppföljning

Uppföljning ska ske regelbundet. Det är viktigt att de högsta chefsnivåerna i de deltagande myndigheterna och kommunerna noga följer verksamheten i de sociala insatsgrupperna.

Ansvariga för den praktiska verksamheten ska lyfta frågor till sin ledning om det uppstår större problem såsom att någon myndighet inte genomför sina åtaganden i åtgärdsplanen eller inte prioriterar verksamheten i tillräcklig omfattning o.dyl.

Uppföljning kring de individer som är aktuella för en social insatsgrupp, sker genom kontinuerlig avstämning av de i åtgärdsplanen beslutade insatserna.

3 Att arbeta i en social insatsgrupp

3.1 Samtycke för informationsutbyte

För att den sociala insatsgruppen ska kunna arbeta på individnivå krävs samtycke, jml. 10 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Detta ska vara skriftligt (för förslag på utformning, se www.polisen.se/sig). Det är främst socialtjänstens ansvar att motivera till och inhämta samtycket men, om det är lämpligt, kan även andra myndigheter göra detta.

Samtycket inhämtas från den unge själv om denne är 18 år eller äldre och från vårdnadshavarna och den unge om denne är under 18 år. En kontinuerlig kontakt med den unge och dennes familj ger förutsättning att löpande föra diskussionen kring ett fortsatt samtycke.

3.2 Urval av unga som ska ingå i en social insatsgrupp

Socialtjänsten ansvarar för att välja ut vilka unga om ska ingå i en social insatsgrupp. Socialtjänsten ska göra urvalet utifrån information som de själva har om unga och utifrån information som de får från andra myndigheter och aktörer. Det är socialtjänsten som slutligt avgör vilka ungdomar som ska vara aktuella för en social insatsgrupp.

Det står övriga deltagande myndigheter och aktörer fritt att föreslå lämpliga ungdomar för deltagande i en social insatsgrupp. Förslag på individer som polismyndigheten tycker ska ingå lämnas till socialtjänsten i samband med SoL14-anmälan. För Polisen bör bedömningen göras utifrån uppgifter om den unges ålder vid debutbrott om sådan information finns samt om den unge begått strategiska brott.²

Det är upp till socialtjänsten att bedöma om det finns utrymme för fler insatsgrupper. Det är alltid socialtjänsten som slutligt avgör om en ungdom ska erbjudas social insatsgrupp.

Arbetet inom de sociala insatsgrupperna lämpar sig väl för att planera hemkomsten för ungdomar som är placerade inom Statens institutionsstyrelse. Det är en grundläggande förutsättning att ungdomarna kommer hem till en struktur, där framförallt skolan är förberedd. För dessa ungdomar är sysselsättning avgörande och det krävs samarbete med t.ex. fritidsverksamhet och Arbetsförmedlingen.

Även hemkomst för individer inom kriminalvårdspåföljd kan planeras inom ramen för en social insatsgrupp.

3.3 Individuell åtgärdsplan

Alla myndigheter som deltar i arbetet med sociala insatsgrupper dokumenterar sitt arbete i enlighet med respektive myndighets dokumentationskrav.

Socialtjänsten bör därutöver dokumentera det gemensamma arbetet i en individuell åtgärdsplan som är lättöverskådlig för den unge (för förslag på utformning och förklaring därtill, se www.polisen.se/sig). Det är viktigt att det i åtgärdsplanen framgår vilka myndigheter som ska göra insatser för den unge. Vilka dessa myndigheter är beror på den unges behov av stöd och avgörs av socialtjänsten. Även den unges åtaganden ska framgå av åtgärdsplanen.

I åtgärdsplanen ska framgå vilka åtgärder som ska vidtas, vem som ska genomföra vad, när varje åtgärd ska vara genomförd och hur genomförandet ska dokumenteras. Det är också viktigt att fastställa ordningen mellan åtgärderna. Åtgärderna som genomförs för den unge ska följas upp av den sociala insatsgruppen.

² *Strategiska brott bland unga på 00-talet.* Brottsförebyggande rådets rapport 2011:21.

3.4 Det löpande arbetet

Arbetsmetoden sociala insatsgrupper utgår från samverkan på individnivå med regelbundna möten där alla berörda myndigheters representanter och individen deltar, under socialtjänstens ledning. I det löpande arbetet för en ungdom i en social insatsgrupp ställs det krav på socialtjänsten att identifiera vilka insatser för den unge som kan utföras av andra myndigheter och aktörer och tillse att dessa bereds tillfälle att medverka.

Mellan individgruppens möten pågår de berörda myndigheternas och aktörernas ordinarie verksamhet. De myndigheter och aktörer som har åtaganden i den individuella åtgärdsplanen ansvarar för att dessa genomförs och att de genomförs inom överenskommen tid. Vid varje mötestillfälle med individen i den sociala insatsgruppen görs en uppföljning av åtgärdsplanen.

Avseende unga som behöver stöd och hjälp att bryta med kriminella nätverk eller en kriminell livsstil (avhoppare) bedrivs arbetet på samma sätt som för ungdomar i riskzon att bli kriminella. Det bör beaktas att mycket unga individer och unga som inte har en befäst kriminell livsstil kan vilja hoppa av. Steget behöver inte vara så stort mellan att vara i riskzon och att vara en avhoppare.

I arbetet med avhoppare kan Polisens personsäkerhetsarbete bli aktuellt. Det krävs då en hög motivation hos avhopparen och en hög hotbild. Polisens representant i den sociala insatsgruppen ansvarar för att koppla ihop individen med Polisens personsäkerhetshandläggare om det bedöms som nödvändigt.

3.5 Avslutande av social insatsgrupp

Det kan vara lämpligt att föra diskussioner lokalt kring när en insatsgrupp ska avslutas, både avseende om behovet av insatser och stöd inte längre föreligger och avseende om individen inte förändrar sitt beteende. Det är särskilt viktigt att uppmärksamma om individen inte minskar eller upphör med sin kriminalitet. Om polisen har indikationer på att en

individ fortsätter att förekomma i brottsliga sammanhang måste denna information uppmärksammas och kunna föranleda en diskussion kring ett avslutande av arbetsmetoden. Det får inte förekomma att en individ fortsätter begå brott på samma sätt som innan och ändå får stöd och hjälp i form av en social insatsgrupp så att det framstår som att det är godtagbart att inte förändra sitt beteende.

Det är viktigt att inte arbetsmetoden rullar på oavsett individens ansträngning att förändra sitt beteende. Berörda myndigheter och aktörers ansvar för individen kvarstår även om den sociala insatsgruppen avslutas. Det är dock alltid socialtjänsten som beslutar när en social insatsgrupp ska avslutas för en individ.

4 Dokumentation och utvärdering

Det är en förutsättning att samtliga ungdomar och unga vuxna som är föremål för insatser inom ramen för sociala insatsgrupper i efterhand kan identifieras. Påskrivet samtycke samt den individuella åtgärdsplanen ska sparas.

När samtyckesblanketten undertecknas kan socialtjänsten eller den myndighet som inhämtar samtycket tillfråga den unge, om denne är 18 år eller äldre, eller vårdnadshavarna och den unge om denne är under 18 år, om samtycke till att ingå i en eventuell uppföljning inom fem år från avslutad insats. En sådan uppföljning kan i så fall ske av en extern forskningsinstitution och prövas enligt forskningsetiska regler och principer. Uppföljningen kan ske genom samtal eller inhämtande av statistik. Deltagande i denna eventuella uppföljning är inte en förutsättning för att få delta i den sociala insatsgruppen, utan frivilligt. Denna eventuella uppföljning ska inte förväxlas med den utvärdering av den unge som sker inom ramen för den sociala insatsgruppens löpande arbete. På samtyckesblanketten dokumenteras om den unge vill delta eller ej.

För att kunna utvärdera arbetsmetoden är det mycket viktigt att dokumentera. Inte bara de individuella åtgärdsplanerna utan också andra beslut som tas, såsom *varför, hur, vem* och *vad*.

5 Lots

I utredningen SOU 2010:15 föreslås att det utses en lots för de unga som ingår i en social insatsgrupp. Lotsen fungerar som en slags operativ samordnare i individarbetet. I regeringens uppdrag till RPS ingår inte denna del men det torde vara positivt både för den unge och för andra inblandade att det finns en särskilt utpekad person som ansvarar för att följa upp de åtgärder som vidtas, oavsett vad denne kallas.

Bilaga 1

14 kap. socialtjänstlag (2001:453)

1 § Var och en som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd bör anmäla detta till nämnden.

Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten och Kriminalvården är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Detta gäller även dem som är anställda hos sådana myndigheter. Sådan anmälningsskyldighet gäller också dem som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som berör barn och unga eller annan yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område. För familjerådgivning gäller i stället vad som sägs i tredje stycket.

De som är verksamma inom familjerådgivning är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om att ett barn utnyttjas sexuellt eller utsätts för fysisk eller psykisk misshandel i hemmet.

Myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som anges i andra stycket är skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av skydd.

 Arbetsförmedlingen

Statens
institutions
styrelse SiS

Skolverket

 Socialstyrelsen

Specialpedagogiska
skolmyndigheten

 Sveriges
Kommuner
och Landsting

 Myndigheten för ungdoms-
och civilsamhällsfrågor